

Türkiye'deki Sosyal Medya Yasa Tasarisına Malezya Tecrübesi Üzerinden Bir Okuma

Türkiye'de iktidar partisinin uzun süredir üzerinde çalıştığı ve kamuoyunda "sosyal medya yasası" olarak bilinen yasa tasarısı kısa süre önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunuldu. 40 maddeden oluşan tasarı, basın kanunu ve sosyal medyayla ilgili bazı düzenlemeler öngörüyor. Yalan ve yanlış haberle mücadeleyi amaçlayan yasa tasarısının sanal ortamda işlenen suçları önlemede önemli bir adım olacağı belirtiliyor. Ancak bazı kesimler insan hak ve özgürlüklerine kısıtlama getireceği gerekçesiyle tasarıya tepki gösteriyor. Özellikle tasarıda yer alan, kamu düzeni ve genel sağlıkla ilgili gerçeğe aykırı bilgiler yayan, halk arasında korku ve paniğe sebep olan kişiler hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası istenmesini öngören madde, ciddi eleştirilere neden oluyor.

Covid-19 pandemisi başladığından bu yana dünya genelinde bazı hükümetlerin -biraz da fırsattan istifade ederek- kendilerine karşı gördükleri medya yapılarını zayıflatmak, halkın bu yapılarla itimadını azaltmak için yeni yasalar çıkardıkları görülüyor. Örneğin 2020 yılı ortalarında, aralarında Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Tacikistan, Filipinler, Bolivya ve Cezayir'in bulunduğu 17 ülkede benzer yasalar uygulamaya konuldu.

Türkiye de covid-19 pandemisinin başından itibaren, dünyanın geri kalanı gibi, kamusal alanda önemli tedbirler alıp zaman zaman çeşitli kısıtlamalara gitti. Dünyada Batılı ülkeler dâhil pek çok ülkede kısmi aşı zorunlulukları getirilerek aşı olmayanlara yönelik yolculukta menedilme, yüz yüzde derslere katılmama gibi çeşitli tedbirler alındı. Ancak Türkiye'de bu süreçte Sağlık Bakanlığı'nın açıklamalarına uymayan ve aşı karşıtlığı propagandası yapan kesime yönelik herhangi bir kısıtlama getirilmedi. Öyle ki aşı karşıtlarının özellikle sosyal medya üzerinden yaptığı propaganda, Türkiye'de aşı karşıtı bir kesimin oluşmasında etkili oldu. Yapılan yayınlarda aşuların yan etkileriyle ilgili belirsizliğe dikkat çekilerek açıklanandan çok daha fazla ve ağır yan etkileri olduğu, hatta bu yan etkilerin ölüme dahi sebebiyet verdiği kaydedildi.

Malezya'daki Pandemi Tedbirleri

Tüm dünyayı etkisi altına alan salgın sürecinde Malezya hükümeti de pandemiyle mücadele kapsamında çeşitli tedbirler aldı. Bunlardan biri de 11 Mart 2021 tarihinde uygulamaya konulan sosyal medya yasasıydı. Ülkede covid-19'la mücadele kapsamında olağanüstü hâl ilan edilmesi sebebiyle parlamentoya götürülmeden, Başbakan Muhyiddin Yassin'in onayıyla yürürlüğe giren söz konusu yasa, covid-19 pandemisi hakkında yalan haber (*fake news*) yayanlarla ilgili cezai işlem uygulanmasını öngörüyor. Bugün hâlâ uygulamada olan yasa uyarınca, covid-19 hakkında yalan haber yapanlara 100.000 ringit (24.000 dolar) para cezası yahut üç yıl hapis cezası uygulanıyor. Yasa, pandemi hakkında yazılı, sözlü yahut görüntülü yalan haber yapan hem Malezya içindeki hem de Malezya dışındaki ülke vatandaşlarını kapsıyor. Ne var ki Malezya Parlamentosu'nun onayı alınmadan sadece başbakanın onayıyla çıkan bu yasa, ülke içerisinde ve uluslararası arenada yoğun tepkilere neden oldu. Özellikle "yalan haber" tanımının açık bir şekilde yapılmaması, polislin herhangi bir haberi yalan haber olarak kabul etmesine ve bu haberi yayanlar hakkında cezai işlem uygulamasına sebep olabiliyor.

Malezya'da çok sıkı uygulanan tedbirlere rağmen bugüne kadar hastalık sebebiyle 35.665 kişi hayatını kaybetti; ayrıca uygulanan olağanüstü hâl ve kısıtlamalar yüzünden milyonlarca kişi de işsiz kaldı. İnsanların psikolojik bunalıma girmesine sebep olan bu durum sonucu ülkedeki intihar vakalarında belirgin bir artış yaşandı. 2019 yılından Mayıs 2021'e kadar Malezya'da 281'i kadın olmak üzere toplam 1.708 intihar vakası kaydedildi. Ancak bütün bu olumsuzluklara rağmen hükümet, kısıtlamaları uzun süre devam ettirdi. Bu dönemde medyaya getirilen kısıtlama nedeniyle hükümetin politikalarının eleştirilememesi, ülkedeki krizin daha da derinleşmesine sebep oldu. Nihayetinde Malezya'daki bu kriz 16 Ağustos 2021 tarihinde, Başbakan Muhyiddin Yassin'in istifasına sebep oldu.

Malezya'da sosyal medya yasasının uygulamaya konulmasından sonra gözlemlenen en belirgin gelişmelerden biri, aşılama oranlarındaki artış oldu. Örneğin 18 yaş ve üstü nüfusun %98,9'u en az bir doz aşı olurken iki doz aşı olanların oranı %97,7'yi buldu. 12-17 yaş aralığındaki nüfusun da %87,8'i aşılandı.

Şubat 2022'den itibaren aşılama yaşını 5'e indiren Malezya hükümeti, böylece ülke nüfusunun neredeyse tamamını aşılamayı başardı.

Malezya'nın aşılama gösterdiği bu başarı ve özellikle Sağlık Bakanı Khairy Jamaluddin'nin bu konuda izlediği kararlı tutum, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından takdirle karşılandı ve Khairy Jamaluddin, DSÖ'nün 75. Genel Kurulu'nda başkan yardımcısı olarak seçilen beş kişiden biri oldu.

Türkiye'de ise Sağlık Bakanlığı verilerine göre 53 milyon kişi iki doz aşı olurken hiç aşı olmayanların sayısının 30 milyon civarında olduğu tahmin ediliyor. Büyük çoğunluğunu 18 yaş altı bireylerin oluşturduğu aşısız kesimin %8 kadarını da yetişkinler oluşturuyor. Bu rakamlar ışığında Türkiye'deki aşılama oranlarının Malezya'yla kıyaslandığında bir hayli düşük olduğu görülüyor.

Son dönemde covid-19 aşılarının virüs üzerinde bir etkisi olmadığı, buna karşın çok ciddi yan etkileri olduğu yönündeki tartışmalar bir hayli artmış durumda. Özellikle Almanya, ABD, İspanya gibi aşı ihraç eden ülkelerden yapılan açıklamalar bu konuda kafa karışıklığına sebep olurken, bu durum pandeminin başından itibaren aşıya karşı olan grupların da elini güçlendiriyor. Nitekim Türkiye'de de covid-19 aşılarının küresel bir nüfus azaltma planı olduğunu iddia eden ve çoğunlukla sosyal medya üzerinden propaganda yapan bir kesim var.

Post covid-19 dönemde damar tıkanıklığına bağlı şikâyetlerin ve kalp krizine bağlı ölümlerin artması, aşıyla ilgili şüpheleri daha da artırıyor. Özellikle Türkiye'de, belirtilen sebeplere bağlı ölümlerin covid-19 aşılarıyla olan ilişkisine dair hâlihazırda bir tartışma yaşanıyor. Malezya'da ise 2020 yılından itibaren benzer sebeplerle yaşanan ölümlerdeki artışa rağmen uygulanan medya yasağından dolayı bu ölümlerin aşılarla olan ilişkisine dair bir tartışma yapılamıyor.

Aşı ve pandemi tedbirleriyle ilgili bütün bu tartışmalar yaşanırken son aylarda çıkan maymun çiçeği virüsü haberleri "yeni bir pandemi mi başlıyor" endişelerine sebep oldu. Nitekim Malezya, 27 Mayıs 2022 tarihinden itibaren maymun çiçeği virüsüyle ilgili bilgileri, covid-19 pandemisi döneminde geliştirdiği *Mysejahtera*'ya adlı mobil uygulamaya yükledi. Türkiye'de her ne kadar şimdilik konuyla ilgili bir çalışma yapılmasa da yakın zamanda benzer süreçlerin yaşanabileceği belirtiliyor.

Sonuç olarak covid-19 pandemisinin başlamasından kısa bir süre sonra Malezya'da uygulamaya konulan sosyal medya yasası, hükümetin elini önemli ölçüde güçlendirirken ülkede aşı karşıtı bir kesimin ortaya çıkmasına da engel oldu ve bugün Malezya, 5 yaş üstü çocuklar da dâhil toplumun büyük çoğunluğunu aşılamayı başardı. Türkiye'de ise sosyal medya üzerinden yürütülen aşı karşıtlığı, aşılama oranlarının nispeten düşük seviyede kalmasında etkili oldu. Ayrıca son dönemde aşının yan etkilerinin ortaya çıkması ve aşıyla bağlantılı olabileceği belirtilen ölümlerin artması, Türkiye'deki aşı karşıtlarına olan desteği daha da güçlendirdi. Buna karşın Malezya'da uygulanan medya yasağı, ülkede bu tür bir tartışmanın yapılmasına dahi imkân vermiyor. Maymun çiçeği virüsünün yayıldığına dair haberlerin gündemi meşgul ettiği şu günlerde, Türkiye'de sosyal medyayı sınırlayıcı yasalar üzerinde çalışılması, toplumda yeni bir pandemi yaşanacağı yönündeki endişeleri artırıyor.